

יום ד', ח' בכסלו תשס"ז (29 בנובמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

בנוסף היתה מידה כה גדולה של אי שביעות רצון בקרב האוכלוסיה עד כי נדרשו צעדים חריפים על מנת לדכא את הסכנה שבהתקוממות. יש לזכור כי ארצות המערב היו עוינות למשטר בברית המועצות והחשש מפני הפיכת נגד לא היה משולל בסיס. הדברים שלעיל הם כמובן על קצה המזלג בלבד והיו להם הסתעפויות שונות, יהיו הדברים אשר יהיו, בסוף שנת 1934 חל אירוע דרמטי ששמש בתחילתו כאמתלה לסילוק מתנגדים פוליטיים ואשר סחף את כל ברית המועצות למהלך המטורף של הטיהורים. המדובר ברצח של סרגי קירוב, מזכיר המפלגה בלנינגרד. קירוב אמנם היה מתומכיו של סטאלין אבל היה בו פוטנציאל לסיכון הבכורה. הוא נרצח בידי מתנקש יחיד בשם ניקולאייב אשר בעצמו נהרג זמן קצר אחר כך. הדעת נותנת כי ידו של סטאלין היתה בעניין אך אין בזה כל בטחון. הדרמה של רצח קירוב היא מצע קלאסי לאגדת קונספירציה, בדומה לרצח קנדי או רצח רבין. מתנקש יחיד, תמהוני כלשהו, שהיה מוכר למשטרה החשאית, מצליח כנגד כל הסיכויים וגם מחוסל או נהרג בעצמו בנסיבות בלתי ברורות.

זמן קצר לאחר רצח קירוב סולקה כל צמרת המשטרה החשאית בלנינגרד, יז'וב החליף את יאגודה בראשות המשטרה החשאית הסובייטית, נעצרו אלפי אנשים והחל הטיהור. הטיהור כוון רובו ככולו כנגד אנשי המפלגה, ניתן להגיד כי כל חברי המפלגה הקומוניסטית בברית המועצות הפכו להיות "אוכלוסייה בסיכון". עד תום הטיהורים הוחלפו כ-90% מכל פעילי המפלגה בכל התפקידים, החל מהפוליטבירו ועד אחרון מזכירי הסניפים. רובם ככולם הוצאו להורג, עשרות אלפי אנשים חדשים תפסו את מקומם במדינה, בצבא, במפלגה, בממסדים השונים, כמעט כל דור המהפכה חוסל ונעלם וקמו אנשים שהיו חייבים את קידומם לסטאלין ולתכונות האישיות שאפשרו להם לשרוד, דהיינו אכזריות, נחישות וזריזות מחשבה. (גם מזל לא הזיק אף פעם אבל זה לא שייר).

הטיהור הגדול (צ'יסטקה)

כאמור, החל ב-1934, ובגל הולך וגואה של טירוף מערכות שהגיע לשיאו ב-1938, נעצרו מיליוני אנשים בברית המועצות ורובם ככולם נעלמו מן העין. אלו שנותרו בחיים הופיעו חזרה לקראת סוף שנות החמישים כשהשתחררו ממחנות הכפייה, רובם כמובן מתו במהלך השנים, רבים מאד הוצאו להורג. במהלך שנים אלה הוזזו עמים שלמים ממקומם (כגון הצ'צ'נים) ויושבו מחדש, מיליוני יתומים נאספו בידי הממשלה לאחר ששני הוריהם נעלמו, כל הצמרת הפוליטית, המדעית, הממשלתית והצבאית הוחלפו, ברית המועצות והמפלגה הקומוניסטית שינו לחלוטין את פניהם.

סטלין ובריה בשנת 1936

"כי לא יטוש ה' עמו, ונחלתו לא יעזוב." [תהלים צ"ד 14]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **רביעי**

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של **כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם** בתוך שאר חולי ישראל, **ולשלומם של כל חיילי צה"ל**

יום ד', ח' בכסלו תשס"ז (29 בנובמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

ניתן להבין (אם כי לא להסכים) משטר רודני שעוצר מתנגדים המסכנים את השלטון. ברור שהשקפת עולם דמוקרטית אינה יכולה להשלים עם זאת אך אין צורך להתעמק יתר על המידה בסיבות, הן ברורות ושקופות. הנאצים עצרו וחיסלו אלפי מתנגדי משטר עם התחזקותם וגם בשנים שאחרי כן המשיכו בפעילות כזו אך לא באופן המוני ובכל מקרה הם פעלו נגד מתנגדים אמיתיים אשר לא היו רבים יחסית, בסופו של דבר העם הגרמני תמך בשלטון ולקח להם די הרבה זמן להבין את האסון שנפל עליהם. גם במדינות רודניות אחרות, (כגון איטליה, ספרד או פורטוגל) פרט להתנגדות פעילה לשלטון, כל אזרח יכול היה לחיות את חייו האישיים מבלי שהשלטון יתנכל אליו.

ברית המועצות הצטיינה בעובדה המוזרה כי גם לאחר חיסול כל ההתנגדות הפעילה לשלטון הבולשביקי, המשיכו לעצור מיליוני אנשים ללא סיבה נראית לעין, ובלי שאף אחד מהם היה באמת אשם בהאשמות שהועלו נגדו. באופן פורמלי תמיד הועלו האשמות, חלקן קשורות לריגול, חלקן לחבלה, חלקן למזימות נגד המשטר והמפלגה, פעם טרוצקים, פעם אופוזיציונריות, בכל עונה ובכל תקופה המציאו נושאים חדשים. מפקדות הנ.ק.וו.ד עבדו שעות נוספות בהמצאת סיפורים מזוירים ומשונים שאותם טפלו לאנשים שלא היה כל קשר בינם לבין העניין וכלל לא הבינו איך נסחפו במערבולת. הדבר המגוחך הוא כי גם אם היה איזה מרגל או פרובוקטור אמיתי שנתפס ברשת הענקית, לא היתה כל אפשרות להבחין בו ולחקור את מעשיו האמיתיים וזאת מאחר וכל המערכת היתה עסוקה בהמצאת קונספירציות ומזימות שלא היה כל קשר בינן לבין המציאות. ניתן כמעט להגיד כי המציאות האובייקטיבית לא עניינה אותם כלל ועיקר. במהלך שנות הטיהורים הללו התגבשה והשתכללה השיטה של המעצר, החקירה, ההודאה והמשפט הפומבי.

התהליך ברוב המקרים היה כזה: אדם נעצר כתוצאה מהלשנה או יזמה של המשטרה החשאית, הוא נחקר על פשעיו, הוחתם על הודאה ונענש בהחלטת גוף משפטי מסודר. העונש היה יכול להיות עונש מוות או מאסר, ברוב המקרים הוא לא זכה לראות בית משפט והעונש נגזר על ידי ועדות של שלשה אנשים ("טרויקות"). ענשי המאסר רוצו במחנות עבודה באזורים שוממים של ברית המועצות, התנאים הפיזיים היו בדרך כלל כה גרועים עד כי רוב העצורים מתו בשלב כזה או אחר. סגל המחנות היה מורכב מאנשי משטרת הביטחון ומעצירים פליליים אשר גברו בקלות רבה על העצירים הפוליטיים.

כלומר אנחנו רואים כאן תהליך מדוקדק למדי. בתוך כל ההתפרעות וטירוף המערכות ניתן להבחין בשיטה מסודרת והקפדה על פרוצדורות. ככל שהעציר היה מקורב יותר לגורמי השלטון, כן נהגו בעניינו בצורה יותר דקדקנית, ובעיקר כמובן כאשר מדובר בחבר מפלגה או דמות פוליטית, גם אם זוטרה. כפי שציינתי, חברי המפלגה היו אוכלוסייה בסיכון. ארכיוני המשטרה החשאית נפתחו בהדרגה בפני חוקרים ובפני צאצאים של הקורבנות. עד סוף שנות התשעים נחשפו כמעט מיליון תיקי חקירה של חברי מפלגה נאמנים, ועדיין העבודה נמשכת.

ההודאות

כזכור, כל נאשם, או עצור, נחקר ארוכות ובצורה יסודית עד שחתם על הודאה. נשאלת השאלה למה בכלל היו צריכים הודאות?

"כי לא יטוש ה' עמו, ונחלתו לא יעזוב." [תהלים צ"ד 14]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **רביעי**

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של **כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם** בתוך שאר חולי ישראל, **ולשלומם של כל חיילי צה"ל**

יום ד', ח' בכסלו תשס"ז (29 בנובמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

לב בוריסוביץ קמנייב (גם יהודי)

על מה ולמה עמלו עשרות אלפי חוקרים של המשטרה החשאית במשך ימים ולילות ובמשך חודשים ושנים לגבות הודאות? עלינו לזכור כי לא מדובר אך ורק בהודאותיהם של הקורבנות במשפטי הראווה, מדובר בסחיטת הודאות ממאות אלפי אנשים, אולי אף ממיליונים, וכל זאת ללא סיבה הנראית לעין. אם נניח למשל כי סיבת המעצרים ההמוניים היתה גיוס עובדים למחנות כפיה, הרי שלא ברור למה היו צריכים לבזוז עליהם חודשים של חקירות וכליאות על מנת לקבל מהם הודאה חתומה (וכוזבת כמובן) ורק אז לשלוח אותם למחנה העבודה. יכולים היו בכל אותה תקופה להפיק מהם הרבה תועלת, למה היה צריך להחליש אותם, לענות אותם, לעייף אותם ורק לבסוף לשגר אותם למחנה כשהם כבר חצי חולים ומותשים לחלוטין.

אם רצו לחסל אותם, (ואכן מאות אלפי אנשים נידונו למוות והוצאו להורג במצוותן של ועדות שיפוט סודיות), למה היה צריך להחזיק את כל אותם אנשים במעצר ארוך, לבזוז עליהם את מיטב הנוער בחקירות חסרות שחר ורק לבסוף לחסל אותם בסודיות ולתקוע את ההודאה החתומה בגנזכי השירות החשאי. מאות אלפי תיקים כאלה נחשפו בעשור האחרון, על מה ולמה בזבזו את כל הכוחות הללו, כוחות יצירתיים, אנשים טובים וחרוצים, מאות אלפי שנות אדם, טונות של נייר, דיו, קרטון, עפרונות, מהדקים, טלפונים, אזיקים, מיקרופונים, פרגולים, סרגלים, כיסויי עיניים, שולחנות וכסאות, ארכיונים, ארכיברים, אפסנאים, הכל למען כלום.

איזה ערך היה יכול להיות בעיני אותה מערכת להודאה חתומה בידי רועה עיזים צ'צ'ני שהוגלה לסיביר? על מה ולמה הועמדו לחקירה אלפי מגדלי שזיפים מהקווקז? משהו לא מסתדר כאן עם שורת ההגיון הפשוט והרגיל, יש רבים האומרים כי המטריה הסובייטית כלל אינה פועלת בקונטקסט של רציונליות ואינטרסים במובן המערבי של המילה.

אילו נניח היו ההודאות הללו מתפרסמות ומשמשות כהצדקה לגל הטיהורים, ניתן היה אולי להבין את ההגיון. אולם, חוץ ממספר קטן יחסית של משפטים פומביים ומתוקשרים, לא פורסם דבר, הכל היה תחת מעטה כבד של סודיות וחשאיות. אילו רצו ללמד את האוכלוסיה לקח ולהזהיר אותה מפני מעשים שהמשטר התנגד להם (כגון הבעת דעה חופשית) היו יכולים להביא דוגמאות והוכחות, אולם דבר מכל זאת לא נעשה. כל הפעילות המוטרפת הזו היתה חשאית, כמעט וניתן להגיד כי היתה תת קרקעית. כל פעילויות המעצר היו ליליות וחשאיות, מכוניות השירות החשאי היו מוסוות, לא נמסר מידע למשפחות. כלום, דממה, שקט, מסתורין. האנשים אפילו לא ידעו ממה עליהם להיזהר וממה עליהם לפחד. ואיזה מין טרור הוא זה כשאף אחד לא יודע מה קורה? הכל בשמועות ומפה לאוזן.

ולמרות כל חוסר ההגיון הזה, המכונה פעלה כמטרופת, עשן עלה מאלפי חדרי חקירות מקמצ'טקה ועד אזרביג'אן, מאירקוטסק ועד וורקוטה, ובסוף סתם ירו כדור בראשו של המתוודה או ששלחו אותו לכרות זהב בקולימה. בזבזו, למה הם בזבזו.

"כי לא יטוש ה' עמו, ונחלתו לא יעזוב." [תהלים צ"ד 14]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **רביעי**

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של **כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם** בתוך שאר חולי ישראל, **ולשלומם של כל חיילי צה"ל**

יום ד', ח' בכסלו תשס"ז (29 בנובמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

יש לדעת דבר עקרוני וחשוב מאד, ההודאה לא היתה סתם חתימה של אדם על מסמך שמישהו הכתיב לו, ההודאה היתה דבר מה שהאדם היה שותף מלא לכתיבתו, ופעמים רבות אף נכתבה לבסוף בכתב ידו.

זינובייב גרגורי יוסייביץ
(גם יהודי)

גם במקרים הפשוטים, וגם במשפטים הגדולים, התהליך הכללי היה כי אי שם בחלונות הגבוהים הוחלט לתפור סיפור עלילה (למשל על חבלות בתעשייה). ההנחיה ירדה אל החוקרים במחוזות השונים, נתפסו מועמדים להודאה, נעצרו ועמדו לחקירה ארוכה עד שיוודו.

העזרים שעמדו לרשות החוקרים היו מאסר, שכנוע, לחץ מוסרי, סחיטה, פיתוי, כבילה, הרעבה, הכאה, איומים, פרובוקציה, חקירות ללא הפסקה של ימים רצופים (החוקר מתחלף המשמרות), ובאופן כללי הם עשו לנחקרים כל מה שעלה בדעתם והכל על מנת להפיק את ההודאה. וההודאה עצמה היתה חייבת לבוא מפי הנאשם. לעתים כלל לא נאמר לו במה הוא נאשם, התחילו בשיחות, וידאו פרטים אישיים, עשו תחקיר עומק על תולדות חייו, ותבעו בכל העת שיוודה על הפשעים. כששאל איזה פשעים ענו לו "אתה יודע יותר טוב במה פשעת". לעתים גם רמזו לו למה הכוונה, (כגון חבלה במכונות המפעל). הנאשם כמובן התנגד והכחיש אבל במהלך הזמן הצליחו לעלות על איזו נקודה מחשידה, (נניח תקלת חשמל), ואז התחילה מלחמת התשה על תקלות חשמל, הפסקות בפעולת מכונות, ולאט לאט הנאשם התחיל לספר מה קורה אצלו בעבודה, איך מתרחשות תקלות, מדוע, מתי, וכל נקודה כזו נרשמת, אחרי חדשים שלשה כבר יש כתב אישום והודאה לתפארת המונה את כל התקלות במפעל והטלת האחריות על הנאשם. הוא כבר לא יכול להכחיש כלום, הוא סיפר את הכל בעצמו, ההתשה, האיומים, הרעב, העייפות, הכאב וההשפלה כבר יעשו את כל השאר.

במקרים המסובכים, ובעיקר כמובן במעצר ומשפט של בכירי המפלגה והמדינה, תהליך החקירה היה סבוך יותר והגורמים הבכירים פקחו אחריו מקרוב על מנת להימנע מתקלות מביכות. היה צורך לתאם את ההודאות של כל הנאשמים, להבטיח את שיתוף הפעולה שלהם ולוודא כי הם לא יחזרו בהם בפומבי ועוד פרטים אחרים. לקח למערכת קצת זמן ללמוד את השיטה הנכונה אבל בסוף זה עבד יופי.

מסוכן ואף לא נכון להניח כי הבולשביקים היו מטומטמים, הם לא היו, היו להם סיבות. אמנם לא היו אלה סיבות שאנשים מבחוץ יכולים לקבל ולעכל, אבל היו. המסקנה היחידה ממסע הטירוף הזה להפקת הודאות חתומות שנגבו בעמל כה רב היא כי יש משהו במערכת הבולשביקית המתקשר לוידי והודאה וההופך אותה לחלק מחייו של כל קומוניסט הגון.

ובחלק הבא והאחרון - מה בקומוניזם מתקשר לאשמה, וידי וטיהור, מדוע המהפכה אוכלת את בניה ולא את אויביה, וכמובן - מה הסיבות לשיתוף הפעולה של הבכירים במשפטי הראווה.

"כי לא יטוש ה' עמו, ונחלתו לא יעזוב." [תהלים צ"ד 14]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **רביעי**

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של **כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם** בתוך שאר חולי ישראל, **ולשלומם של כל חיילי צה"ל**

יום ד', ח' בכסלו תשס"ז (29 בנובמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

מצטער, תצטרכו לחכות עוד קצת.

"כי לא יטוש ה' עמו, ונחלתו לא יעזוב." [תהלים צ"ד 14]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **רביעי**

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של **כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם** בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל